

HYVINVOINTIVALTION TULEVAISUUS SOSIOLOGIN NÄKÖKULMASTA

Pekka Sulkunen

Sosiologian laitos, HY

www.valt.helsinki.fi/staff/psulkune

Teesi 1. Hyvinvointivaltion kritiikki olisi toteutuessaan edellyttänyt koko systeemin purkamista jo hyvän aikaa sitten

- ▶ "Hyvinvointivaltio on muodostunut ongelmaksemme ja sen toimintatavat ja heikentynyt arvopohja estävät Suomea selviytymästä ja kääntyvät hyvinvointia vastaan. Valtio on paisunut suureksi koneistoksi, joka on kallis, jäykkä ja autoritaarinen. Julkinen hallinto puuttuu hyvin monilla tavoilla ihmisten elämään. Yritysten ja talouden toimintaa on säännelty ja suojattu tiukoilla normeilla ja erilaisilla ohjausideologioilla."

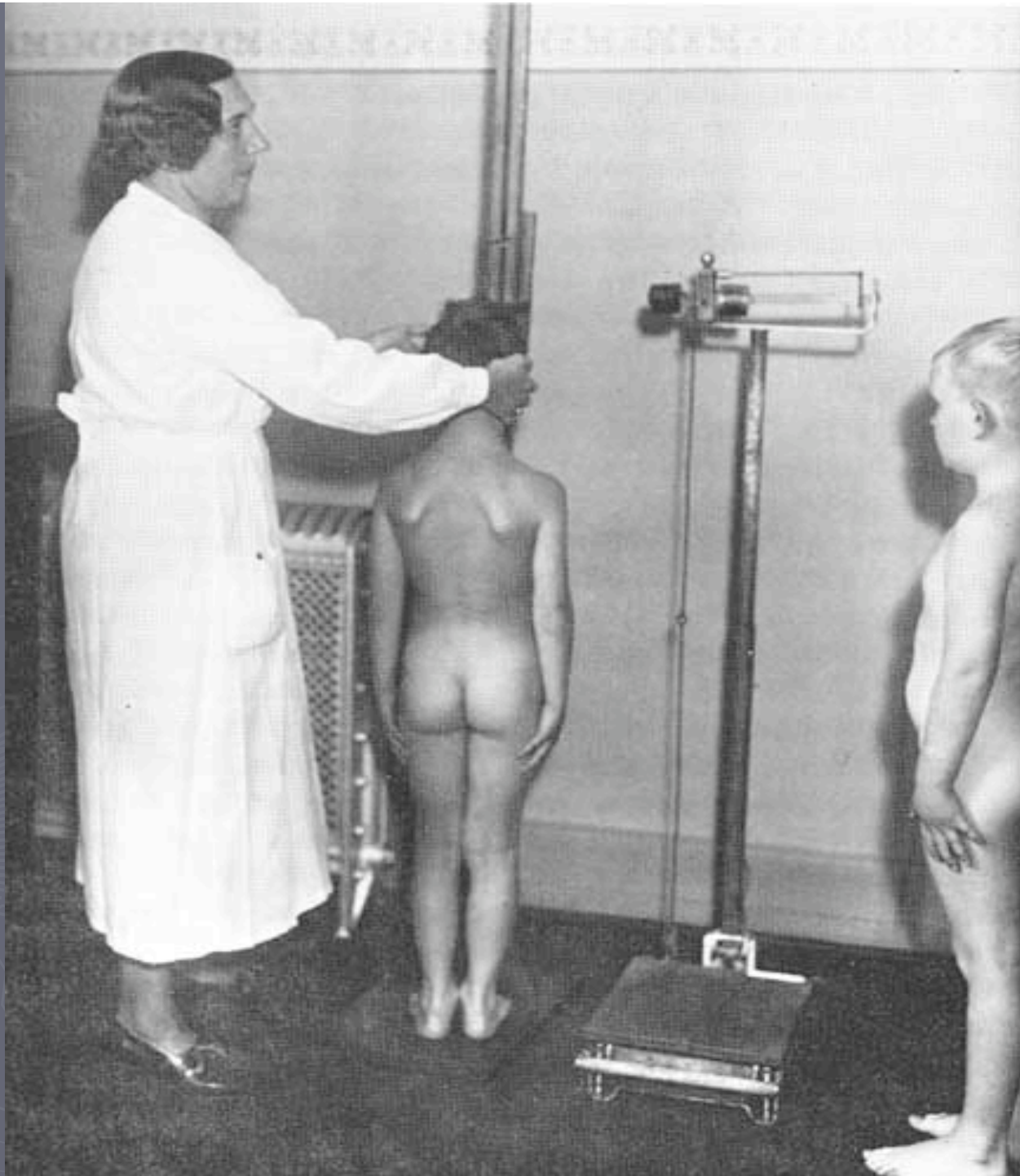
- ▶ "Julkiset palvelut on suunniteltu keskitetysti ja yhdenmukaisetettu normeilla. Ne ottavat heikosti huomioon asiakkaiden erilaiset tarpeet ja toiveet. Asiakkaita holhotaan ja tehdään riippuviksi julkisesta tuesta. Verot ovat kasvaneet sietämättömän suuriksi. Tulonsiirroilla viedään ihmisten työn tulokset toisten kulutettavaksi. Ihmisten toiminnan mahdollisuuksia on radikaalisti heikennetty. Poliitikkojen valta on kasvanut demokratian kustannuksella." (Jarkko Hautamäki 1993)

Teesi 2. Kuitenkaan hvv:n pysyvyys ei näytä uhatulta

- ▶ Julkiset menot/bkt pysyneet ennallaan tai kasvaneet 1980-; yksityistäminen teollisuudessa, liikenteessä, teleliikenteessä, sähköisissä medioissa, ja eräissä erikoispalveluissa (turvallisuus) mutta **ei koulutuksessa, terveydenhuollossa, sosiaalipalveluissa (päivähoito)**
- ▶ väestön tuki, suurempi koko väestöön suunnatuille tukitoimille, pienempi tarveharkintaisille
- ▶ *"A radical anti-welfare state party or coalition will find it virtually impossible to succeed under democratic rules of universal suffrage and rights to industrial action."* (Göran Therborn 1989)

Teesi 3: Hyvinvointivaltio turvaa kulutusmahdollisuuksia ja palveluita niille, jotka eivät voi ansaita niitä palkkatyöllä, mutta sillä on ollut myös **normatiivinen perusta**, joka usein unohdetaan.

- ▶ Puute on vain yksi viidestä jättiläisestä jälleenrakennuksen tiellä, ja joillakin tavoin helpoin vastustaja voitettavaksi. Muut ovat sairaus, tietämättömyys, kurjuus ja toimettomuus (Beveridge 1941, 7).

Teesi 4. Itseään hallitseva kuluttaja-kansalainen on ollut pohjoismaisen hvv:n keskeinen ihanne...

- ▶ "Aikamme yhteiskunta perustuu itsehallinnan kyvyille. Kansalaisilla on oikeus päättää omista asioistaan ja poliittisesta osallistumisestaan. Yksilö on yksinäisempi kuin koskaan. Häntä ei enää ympäröi läheisten pettämätön tuki, ei perhe, ei kylä, ei kirkko. Hänen on suunniteltava elämänsä omien mahdollisuuksiensa ja näkemystensä mukaiseksi ja tehtävä paljon ratkaisuja omalla vastuullaan." (Myrdal and Myrdal, 1935, 215 - 245)
- ▶ Käsitys *oikeudesta* korostaa samanarvoisuutta

Teesi 5. ...joka nyt on saavutettu

- ▶ Rationalistinen kritiikki: "Hyvinvointipolitiikan ei tule edistää hyvää elämää vaan torjua huonoja olosuhteita ja seurauksia." (Erik Allardt 1975, 1998) -> "*resurssiteoria*"
- ▶ Romanttinen kritiikki: "*Ihmisen minuus on hänelle korkein moraalilaki. Valtio vaatii ihmiseltä vielä lisää yhdenmukaisuutta ja minuuden uhraamista.* (T.H. Lawrence 1942). Marxilainen pääomalogiikka.

Teesi 6. Kulutusyhteiskunta toteuttaa meidät asiakkaan rooliin

- ▶ Maksajat vaativat palveluja, turvallisuutta ja kohteliaisuutta...
- ▶ ... mutta myös valinnanvapautta - myös valtiolta
- ▶ turvallisuusodotukset kohdistuvat uhkien hallintaan, ei hyvään elämään

Teesi 7. Kun normatiivinen perusta murtuu, seurauseettinen ajattelu korostuu

- ▶ Käsitys *oikeudesta* painottaa negatiivista vapautta - tehdä omia valintoja toisten rajoittamatta. **Smash Asem!**
- ▶ Samanarvoisuuden ihanne heikkenee.
- ▶ Projektiyhteiskunta ja kantaa ottamattomuuden etiikka painottavat kansalaisten ja yhteisöjen autonomiaa.

Teesi 8. Palvelu- ja turvaodotukset voimistuvat

- ▶ vanhuus – ja nuoruus!
- ▶ uhkien arkipäiväistyminen ja tunnistamattomuus (ruoka, terveys, ympäristö, katuturvallisuus)
- ▶ asiantuntemuksen läpinäkyvyys ja luotettavuus

Teesi 9. VALTIO ON POLITISOITAVA!

- ▶ Hyvinvointi *valtiosta* ei ole käyty keskustelua politiikassa (eikä tutkimuksessa)
- ▶ Uudistukset edenneet nopeasti vuodesta 1987
- ▶ Projektiyhteiskunnan kääntöpuolet aiheuttavat haasteita
 - markkinoiden simulointi hallinnon sisällä kääntyy byrokratiaksi ja käskyttämiseksi
 - verkostokustannusten kasvu ylittää jo kipupisteen
 - ministeriöiden kehysbudjetointi vaikeuttaa viranomaisyhteistyötä

Teesi 10. Köyhyys on poistettava!

- ▶ Viidestä jättiläisestä heikoin vastustaja **Puute** jäi sittenkin viimeiseksi!
- ▶ ei ratkea neuvottelujärjestelmässä eikä politiikan instituutioissa itsestään
- ▶ erillisongelma vaatii erillisratkaisut

Päätelmä: seurausten politiikka

- ▶ "dekommodifikaatio" ja kulutusyhteiskunta eivät ole ristiriidassa, päinvastoin
- ▶ hyvinvointivaltion yhdenmukaistava moraalinen perua on murtunut, mutta sosiaalisen tuen kannatus on vahva
- ▶ kulutusyhteiskunta totuttaa meidät "asiakkaan" rooliin. Se vaatii
 - valinnanvapautta
 - ja turvallisuutta
 - ▶ myös VALTIOLTA --> "Uusi sopimusyhteiskunta"
- ▶ turvallisuusodotukset kohdistuvat valintojen seurauksiin